HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de afdeeling 's-Gravenhage.

Voordracht van den Heer C. SPAT, leeraar aan de Kon. Militaire Academie te Breda, over:

Tjandi's van Midden-Java,

op *Dinsdag 28 December* 1909, des avonds ten 8 ure, in de *zaal Diligentia*, Lange Voorhout 4.

Heeren- en Dames-Leden van de *Vereeniging Oost en West*, van de *Indologen-Vereeniging*, van *Moederland en Koloniën* en van de *Nederl. Afd. der Nederl. Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw* hebben op vertoon van hunne lidmaatschapskaarten, met hunne dames-huisgenooten vrijen toegang.

Niet-Leden hebben toegang tegen betaling van f 1.— entree.

Namens het Bestuur der Afd. 's-Gravenhage:
R. A. J. VAN DELDEN, *Secretaris.*

Van Boeatan.

Uitnoodiging aan alle belangstellenden tot een bezoek aan Heulstraat 19, den Haag, waar een **Kerstboom** prijkt met kleine voorwerpen van Ned.-Ind. Kunstnijverheid en huisvlijt versierd.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ten kantore Heulstraat 17, 2e etage, zijn a.s. nog verkrijgbaar:

a. „Onze Oost", voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B. Prijs 1 ex. *f*0.10; 50 ex. *f*2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. *f*2.20, plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. „Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven", door T. J. Bezemer. Prijs 1 ex. *f*0.05; 50 ex. *f*2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. *f*1.55, plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312). Prijs 1 ex. *f*0.15.

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908, à *f*0.25.

e. „De werkkring van den Controleur op Java", door A. J. H. Eijken, à *f*0.40.

Zoover de voorraad strekt, mede verkrijgbaar:

Oproepingen van het Ministerie van Koloniën voor plaatsing bij den Indischen dienst van:

1e. 14 doctoren in de rechtswetenschap in rechterlijke betrekkingen; 14 adspirant-ingenieurs bij den Waterstaat en de burg. openb. werken; 7 veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijdienst. (Nederlandsche Staatscourant 3 Juni 1909 No. 127).

2e. 20 studenten in de geneeskunde ter opleiding voor officier van gezondheid 2e kl. Ned.-Ind. leger. (Ned. Staatscour. 23 Juni 1909 No. 144).

3e. 1 leeraar bij het middelbaar onderwijs tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn. (Ned. Staatscour. 4 September 1909 No. 206).

4e. opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, met bepaling der voorwaarden, waaraan voldaan moet worden. (Ned. Staatscour. 2 November 1909 No. 259).

5e. 3 bouwkundige opzichters, voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren. (Ned. Staatscour. 6 November 1909 No. 260).

6e. Onderwijzers der 3e kl. bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, met vermelding der overtochtsvoorwaarden, bezoldigingen, verloven, pensioenen, enz. Verder een kleine brochure: „Onderwijzers voor Indië, een stem van een oud-Indischgast", door K. J. Bazelius, oud-schoolhoofd te Soerabaja, Arrond.-Schoolopz. te Haarlem.

7e. Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot gezaghebber, eersten, tweeden en derden stuurman, eersten, tweeden en derden machinist en leerling-machinist bij de gouvernements-marine in Nederl.-Indië betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland. (Ned. Staatscour. 28 October 1909 No. 252).

II. Vergadering van de „Nederlandsche Afdeeling der Ned.-Ind. Maatsch. van Nijv. en Landb., op **Woensdag 22 December 1909**, in het **Zuid-Holl. Koffiehuis**, Groenmarkt, Den Haag.

Spreker: Dr. P. van Romburgh, hoogleeraar te Utrecht.

Onderwerp: **Caoutchouc en de cultuur er van in Ned.-Indië.**

III. De aandacht van voogden of ouders wordt gevestigd op het Instituut voor individueel lager en meer uitgebreid lager onderwijs te 's-Gravenhage, Hugo de Grootstraat 77.

Jongens en meisjes, voor wie klassikaal onderwijs minder geschikt is, ontvangen daar degelijk onderricht, ook in het Fransch, Duitsch en Engelsch, in handenarbeid en in vrije en ordeoefeningen met pianobegeleiding.

Schoolgeld *f*300.— per jaar.

De school telt thans 16 leerlingen, met 5 onderwijzers en onderwijzeressen, daaronder begrepen het Hoofd der school, den heer G. J. Vos, die op aanvrage nadere inlichtingen verstrekt.

Van de **Indische Vereeniging** ontvingen wij de mededeeling, dat tot leden van haar Bestuur voor het jaar 1919-1910 zijn gekozen de heeren: Ph. Laoh, Voorzitter, Moh. Salih, Secretaris-Penningmeester, 3e Helmersstraat 60, Amsterdam, R. M. Brenthel, Commissaris.

Een nieuw Periodiekje.

I. Op de leestafel Heulstraat 17 ligt ter kennisking het op 7 December 1409 verschenen Proefnummer van het **Indologenblad** orgaan van de Indologen-Vereeniging te Leiden.

De voor Indisch ambtenaar studeerende jongelieden hopen het tweemaal 's weeks te kunnen doen verschijnen, behalve in de vacanties.

De voorloopige Redactiecommissie bestaat uit de heeren B. B. Fabius, redacteur, J. Jongejans, secr.-penningmeester, Raden Mas Soemitro, en H. van Ginkel.

Het doel van het blad is, den band, die de Indologen onderling bindt, te versterken, de gezelligheid onder hen te bevorderen, dienstbaar te zijn aan studie en andere belangen van de Indologen, het symbool te wezen hunner eenheid.

Het wil ten slotte die eenheid tastbaar aantoonen. De prijs is *f*1.— per half jaar.

Het voortbestaan van dit blad is verzekerd, zoodra er 100 abonné's zijn.

Op dit oogenblik hebben echter nog slechts 50 personen als zoodanig geteekend.

Het proefnummer, op bescheiden voet ingericht, maakt een gunstigen indruk en de inhoud is in alle opzichten de moeite waard om daarvan kennis te nemen.

Daarom durven wij alle belangstellenden aan te bevelen zich op dit Indologenblad te abonneeren, in het bijzonder wekken wij alle oud-Indische landsdienaren in Nederland op, om — ter wille van het goede doel, dat door de Indologen-Vereeniging te Leiden wordt voorgestaan — zich dat blaadje aan te schaffen. Door veler hulp kan het tot iets heel goeds groeien.

Wij wenschen het een voorspoedig leven toe!

Voordracht over Inlandsche Kunstnijverheid in Ned-Indië.

Voor een zeer belangstellend gehoor, hield Mevrouw N. van Zuylen-Tromp, Donderdagavond 9 December j.l., op uitnoodiging van het Bestuur van den Haagschen Kunstkring, in de groote zaal dier Vereeniging, Heerengracht 3 alhier, hare voordracht over bovenstaand onderwerp, toegelicht door eene serie fraaie lichtbeelden en een kleine, maar zeer keurige tentoonstelling van kunst-voorwerpen.

Hoe innig warm — om in de taal van de heeren, aartskenners Rouffaer en Jasper, te spreken — fonkelden de vorstenlandsche batiks tegen de vaalbruin getinte, helder verlichte rechterwand der zaal: „het diepe sogabruin, dat de Djocjasche en Solosche batikster aan haar met was beteekenden doek weet te geven door gebruik te maken van een volgens ingewikkeld recept uit plantaardige ingrediënten bereide verfstof, en het heerlijke indigoblauw, van een intense kracht geworden door de herhaaldelijke, maandenlange onderdompeling van het katoen in het kleurenbad." De prachtige kaings, slendangs en hoofddoeken, die Boeatan onlangs weder uit de Vorstenlanden toegezonden kreeg, o.a. door de goede zorgen van Pangeran Notodirodjo, kwamen smaakvol geplaatst, hier bizonder goed tot hun recht. De kostbaarste, oude gobelin kan in zijn soort geen mooier, rijker effect maken!

En te midden dier batiks was in een glazen kast geëtaleerd een schat van fijn goud- en zilverdrijfwerk, uit Djocja door den heer en mevrouw J. L. Couperus welwillend voor deze gelegenheid afgestaan. Op twee tafels lagen verschillende mooie artikelen van vlechtwerk en gecisekeerd geel koper, als ook eenige staatie-wapens, waaronder een pracht-wedoeng alle door den oud-gouverneur Rooseboom in bruikleen gegeven.

Aan den linkerwand prijkten tal van schitterende, sierlijke weefsels, uit onderscheidene deelen der buitenbezittingen, de kleurige doeken waren gegroepeerd rondom een voornaam-sombere Atjehsche idja, waarvan een eigenaardige purpergloed uitstraalde. En naast deze vorstelijke doeken stond daar, met een paar palmen op den achtergrond, een in slanke lijnen opgetrokken, zeer fijn uitgevoerd, vierdeelig, kamerscherm van Japaraasch houtsnijwerk, eigendom van Mevrouw Rooseboom Pit.

Deze tentoonstelling alleen reeds was wel een gang naar den Kunstkring waard. Jammer, dat zij niet langer dan één avond kon duren.

Spreekster begon met de aanwezigen hartelijk dank te zeggen voor hun komst, die getuigde van belangstelling voor de Inlandsche kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië, waarvoor toch nog maar zeer enkele Nederlanders zich werkelijk interesseeren. Zij zeide, hoe drie eeuwen lang wij, Nederl., in Insulinde geweest zijn, zonder er eigenlijk eenigen aandacht aan te schenken; eerst nu, in de laatste jaren, nu het bijna te laat was, nu zij op hare laatste levenskrachten teerde, zijn hier en daar enkele oogen er voor open gegaan, zoowel hier in Nederland, als in het buitenland, maar ook in Indië zelf. Thans wil men trachten die levenskrachten weer op te kweeken en aan te wakkeren, wat wel een zeer omzichtig en langdurig, maar geen vergeefsch, integendeel een zeer dankbaar werk zal kunnen zijn.

Een belangstellende, zoo vervolgde spreekster, maakte onlangs de opmerking, dat, alvorens hier over kunstnijverheid te spreken, men eerst precies diende te weten, wat daaronder verstaan wordt, ook in onderscheiding van de woorden: groot-industrie, klein-industrie, huis-industrie en huisvlijt.

Hoewel nu de juiste grenzen tusschen deze vijf benamingen moeilijk precies te trekken zijn, zoo is het misschien toch goed er in verband met de Indische kunstnijverheid, een oogenblikje bij stil te staan. Allen zullen het er wel over eens zijn, dat kunstnijverheid en speciaal de Ned.-Indische, die uitsluitend bestaat uit handenarbeid, voldoende aan zekere artistieke eischen, niets uitstaande heeft met groot- of klein-industrie, d.w.z. de nijverheid, die 't zij in het groot of in het klein machinaal gedreven wordt. Onder huisindustrie, handswerknijverheid thuis beoefend, echter grootendeels ten bate van opkoopers in het groot, vervalt helaas tegenwoordig ook wel eens de kunstnijverheid in Indië, vooral op Java, al zijn de toestanden daarbij niet zóó schreeuwend als die, welke dezen zomer te Amsterdam zijn tentoongesteld.

Onder huis- of handvlijt wordt, volgens het reglement van de nationale tentoonstelling, welke hier het volgend jaar door den Volksbond zal worden gehouden, verstaan datgene wat door lieden, die reeds op andere wijze een middel hebben om in hun voornaamste levensonderhoud te voorzien, wordt gemaakt, met het doel hun vrijen tijd ernstig en aangenaam, ook voordeelig, te besteden.

Hiertoe nu valt bijna alle Inlandsche kunstnijverheid van Nederlandsch-Indië te rekenen, met uitzondering dan van die, beoefend door speciale vaklieden bij hun ambacht, dat tevens hunne kostwinning is.

Het meerendeel der Inlanders van Nederlandsch-Indië zijn immers landbouwers, die, wanneer zij op het land niets te doen hebben, en wat de vrouwen betreft, wanneer ook hare huishoudelijke bezigheden aan kant zijn, zich gaarne wijden aan het een of ander handwerk. Zij vervaardigen dan allerlei voorwerpen, meest voor eigen gebruik, tot versiering van woning, huisraad, kleeding en persoon, ook wel als geschenken voor vrienden of hooggeplaatste personen, wien zij er willen bewijzen, en en enkelen keer, als zij geld noodig hebben, tot verkoop. Die voorwerpen, met groote liefde en toewijding gemaakt, door een volk, dat een natuurlijk schoonheidsgevoel bezit, zoowel voor lijn als voor kleur, dragen dus wel het echte karakter van kunstnijverheid.

Terecht merkte spreekster op, dat het niet wel ging in een paar uur een volledig overzicht, zij het ook nog beknopt, te geven van de Inlandsche kunstnijverheid van Insulinde in haren geheelen omvang, waaronder, om maar enkele technieken op te noemen, begrepen zouden zijn: het vlechten van matten, manden, doozen, etc., het weven in zijn verschillende vormen, het batikken en zoovele andere weefselversieringen, als planggi, kraal- en naaldwerk, het snij- en beeldhouwwerk in steen, hout, ivoor, been, hoorn en leder, de metaalbewerking als smeed- en drijfkunst, het geelkoper gieten en ciseleeren, het roodkooper-slaan, het gonggieten, het pottenbakken enz., alle vakken, door de Inlandsche kunstnijveren beoefend, en daarbij dan nog te beschrijven de onderlinge zeer verschillende opvattingen welke zich openbaren bij de onderscheiden volksstammen in den Indischen archipel. Zij zou zich dus zeer moeten beperken.

De oudste onder de verschillende takken van Inl. kunstnijverheid is, zeide zij, het vlechten, en zooals de heer J. A. Loeber jr., de eerste, die ooit een uitvoerige, beschrijvende studie aan dit werk heeft gewijd, terecht opmerkte, heeft deze echte volkstechniek zich daar tot een *heusche sierkunst* ontwikkeld. In den Indischen archipel zijn bepaalde centra, waar het vlechtwerk een eigen, lokaal karakter heeft aangenomen; door gezonden groei op eeuwenouden stam, is een merkwaardige artistieke ontwikkeling ontstaan, zooals nergens bij ons in het Westen. Ondanks den jarenrijkdom heeft dit vlechtwerk toch nog frissche levenskracht; trouw werd het oude traditie-ornament bewaard en daarop voortgebouwd. Het behoeft nu slechts den rechten steun van den blanke, welke voornamelijk in daadwerkelijke waardeering moet bestaan, om tot nog grooter ontwikkeling te komen.

Economisch verkeert het in zeer gunstige omstandigheden: een rijke, gulle natuur, die weelderig en overvloedig de prachtig geschikte grondstoffen laat groeien, terwijl de Inlanders in het bezit zijn van de daarvoor onmisbare, fijne en lenige vingers, een onuitputtelijk geduld en een zich daarvoor bijzonder eigenende sierkunst. De Inlanders in alle streken van onzen archipel, zoowel mannen als vrouwen, wijden zich dan ook met groote voorliefde aan dit werk.

En zoo ging spreekster voort in breede trekken de verschillende hierboven genoemde technieken toe te lichten, na het vlechten, het weven en het batikken, ook aan de hand der lichtbeelden, die zooveel voorbeelden van het werk en de manier van uitvoering als de portretten toonden van de werkers en werksters aan den arbeid.

Deze lantaarnplaatjes, met groote zorg door een amateur-fotograaf op aanwijzing der spreekster vervaardigd, zouden nog meer tot hun recht gekomen zijn, als het licht sterker en het geprojecteerde beeld grooter hadden kunnen zijn. Niettegenstaande deze dien avond onoverkomelijke bezwaren, voldeden ze heel goed.

Gedurende de pauze werd door alle aanwezigen met groote belangstelling de tentoonstelling bekeken. Menigeen zal toen, evenals met sommige bezoekers van Ned.-Indië in den laatsten tijd meer het geval is geweest, tot de ontdekking zijn gekomen, dat er werkelijk knappe kunstnijveren onder de Inlanders zijn!

Na de pauze behandelde spreekster nog de beeldhouw- en snijkunst en de verschillende metaalbewerkingen, om te eindigen met de opmerking, dat de Inlanders 't in de pottenbakkerskunst het minst ver gebracht hebben. Maar ook hierin zouden zij door onze hulp, mits deze op doelmatige wijze wordt aangebracht, tot veel moois te brengen. Waar wij echter vooral moeten vermijden, is hen Europeesche, Chineesche of andere vreemde kunstvoorwerpen te doen namaken; zij moeten in hunne kunstuitingen hun hun eigen volkskarakter bewaren, wil hun werk niet waardeloos worden. Hen terug te voeren tot hun mooie, oude kunstopvattingen zij ons doel!", zoo eindigde spreekster onder applaus der aanwezigen.

Den Haag. F. VAN ASSEN.

Onderwijstoestanden op Sumatra.

Laat het Europeesch lager onderwijs op Java naar het oordeel van deskundigen over het algemeen weinig te wenschen over, zoodat het, volgens sommigen, zelfs niet voor dat in Nederland onderdoet, op de Buitenbezittingen, vooral op Sumatra, valt er niet zoozeer over te roemen. Dikwijls gaan daarover klaagliederen op, al vinden deze slechts zelden uiting in de pers. Zoo vernamen wij nog onlangs van een jonge moeder, zelve gediplomeerd onderwijzeres, die dus met kennis van zaken oordeelen kan, hoe daar het onderwijs ondergeschikt gemaakt wordt aan den gezondheidstoestand van het onderwijzerscorps. De Padangsche Bovenlanden bv. schijnen door het gouvernement als onderwijzers-herstellingsoord te worden beschouwd.

Geregeld worden nl. sukkelende leerkrachten van elders naar die gezonde streek gedirigeerd. Het behoeft wel geen betoog, dat het onderwijs gevoelig lijden moet onder den ziektetoestand der onderwijzers, temeer als dit kwaad een permanent karakter gaat dragen, doordat de in het klimaat herstelden telkens weer door nieuwe zieken worden vervangen. De waarheid der aloude spreuk: „een gezonde ziel huist slechts in een gezond lichaam", liet zich ook daar gevoelen, zooals bovengenoemd moedertje, dat zich aan het onderwijs van haar kroost veel gelegen liet liggen, tot haar leedwezen meer en meer ondervond. Hare kinderen kwamen op school letterlijk niets vooruit, de half zieke onderwijzers viel soms voor de klasse in slaap...

Zij besloot de kleinen zelf in huis te onderwijzen. Toen haar gezin grooter werd, kon zij dit echter niet volhouden, zoodat zij zich genoodzaakt zag met haar vier jeugdige kinderen naar Holland te gaan, met achterlating van haar man, die toch ook haar hulp en steun, niet alleen voor zijn persoon maar ook voor zijn werk, zoozeer noodig heeft. Maar kinderen gaan natuurlijk voor!

Zou de zuinigheid der regeering op dit Europeesch lager onderwijs in de Buitenbezittingen — niet een van de voornaamste redenen zijn, waardoor vooruitziende ouders afgeschrikt worden hun zoons de loopbaan van ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur, die overigens voor de jongelui zelf veel aantrekkelijks heeft, te doen kiezen?

Zou de économie der regeering op dit Europeesch onderwijs toegepast er niet een zijn, die de Franschen noemen: *de bouts de chandelles*? Niet alleen het bijtijds verleenen van verlof aan onderwijzers tot herstel hunner gezondheid, maar ook vermeerdering van het aantal Europeesche scholen in de buitenbezittingen, zouden maatregelen zijn, die op den duur wel hunne winsten zouden afwerpen.

Laatstgenoemde maatregel zou dan tegelijk aan de Inlandsche bevolking ten goede kunnen komen. Op Sumatra althans zouden de Maleiers en de Batakkers 't zeker niet minder waardeeren, dan de inlanders op Java, als er meer gelegenheid kwam, om hunne kinderen ook het Europeesch onderwijs te kunnen doen genieten. Dat zij op dit onderwijs zeer gesteld zijn, bewijzen de feiten, dat te Kota Gedang verleden jaar door een kranige Maleische vrouw, die het klein-ambtenaars- en onderwijzersexamen aflegde, een school werd geopend, waar nu aan jongens en meisjes behalve lezen, schrijven, en de beginselen van rekenen ook Nederlandsch wordt geleerd; (zij had de voldoening reeds na het eerste jaar zeven harer leerlingen zoover gebracht te hebben, dat zij toegelaten werden tot de gouvernements Europeesche school, waartoe als vereischte gesteld wordt, dat de kinderen even goed Hollandsch verstaan en spreken als de leerlingen in de 1ste klasse dier school), en dat verscheidene Battakkers te Siboga hun kinderen privaatles in het Nederlandsch doen geven door den Europeeschen onderwijzer of diens vrouw, enkelen zich zelfs de opoffering getroosten ze daartoe naar Batavia te zenden.

Zooals ook onlangs ook in *De Telegraaf* werd gereleveerd, beginnen de Maleiers er hoe langer hoe meer van doordrongen te worden, dat het kennen der Nederlandsche taal een groot hulpmiddel voor hen is om vooruit te komen. Ook onder de Battakkers wordt de drang naar onderwijs sterker en sterker. Werd daarop reeds gewezen door hun hier studeerenden landgenoot Soetan Casajangan o.a. in de *Nieuwe Courant*, thans lezen wij in de *Pertja Barat* van 6 Nov. j.l., weer een nieuw staaltje, hoe treurig 't in die streken gesteld is zelfs met het allereenvoudigste inlandsch onderwijs. Laat staan, dat er in de Battaklanden slechts één Europeesche gouvernementsschool is (te Sibolga), dit uitgestrekte gebied telt geen enkele 1e klasse school, school, noch eenige opleidingsinrichting, en niet meer dan 24 tweede klasse Inl. lagere scholen. Dat dit aantal lang niet voldoende is, blijkt uit het feit, hoe te Moeara Sipongi in klein Mandailing bij den aanvang van den cursus slechts 50 nieuwe leerlingen geplaatst konden worden, terwijl er zich meer dan 100 aanmeldden. Het was in-treurig, schrijft de *Pertja Barat*, al die teleurgestelde ouders en kinderen te zien. De kleinen, die weggezonden werden — uit gebrek aan plaats — liepen schreiend naar huis. Dit moge ons, die doorgaans niet gewend zijn onze kinderen verdriet te zien hebben als ze niet naar school mogen gaan, vreemd klinken, wij moeten niet vergeten, dat het leeren dáár juist al het aantrekkelijke van het nieuwe heeft, terwijl ook de ouders er nu waarschijnlijk meer waarde aan hechten, dan wanneer het schoolgaan reeds lang een van zelf sprekende zaak ware.

Telkens wordt er in de Maleische couranten der buitenbezittingen, met name van Sumatra, naijverig gewezen op het groote aantal dessascholen, dat op Java bezig is te verrijzen, evenzeer als op het in het leven roepen van Europeesch-Chineesche scholen.

Hebben de vooruitstrevende Maleiers en Battakkers niet evenveel recht op hulp en steun van de regeering in deze, als de inboorlingen van Java?

Uit de O.-I. Mail.

Volgens de jongste mail kwamen er half Nov. jl. nog altijd hier en daar te Batavia en Meester Cornelis eenige gevallen van **Cholera** voor.

Ramp van het s.s. „La Seyne."

Alle Ind. bladen staan vol van deze vreeselijke ramp. Zoo lezen wij o.m.:

Het s.s. La Seyne van de Messageries Maritimes, Vrijdagmorgen 12 November omstreeks elf uur met zijn gewone bemanning en 8 eerste-, 6 tweede-, 22 derde-klasse- en 40 dekpassagiers naar Singapore vertrokken, is op twee uur afstand van Singapore in Straat Riouw door het engelsche s.s. Onda van de British India Steamschip Cy. aangevaren. De schok moet zeer hevig zijn geweest en de La Seyne, die reeds 39 jaar oud is, brak als een takje midden door. Het water stroomde met breede golven naar binnen, en in twee minuten was het schip onder water verdwenen, zoodat men niet in staat was de booten te water te laten. De Onda streek onmiddellijk drie booten. De opvarenden van de La Seyne vormden één klomp menschen, vechtende om het behoud van hun leven. Zij werden aangevallen door haaien en hadden bovendien te kampen met sterke stroomingen en een Egyptische duisternis. De geredde Dreyfus bleef een uur in het water en de officier Magé eveneens. Vele passagiers konden niet uit hunne kooien komen, anderen, waaronder Chineezen, keerden terug om hunne bagage te halen, doch velen hunner werden gewond door den ontsnappenden stoom, slechts enkelen ontkwamen.

De geredde bemanning keert heden naar Frankrijk terug met de mailboot. De equipage van het s.s. Onda heeft met heldenmoed gewerkt, om de opvarenden van La Seyne te redden.

Het schip was aan den voorsteven beschadigd. Het weer was mistig, hetgeen wellicht de botsing in de hand heeft gewerkt.

Onder de Chineezen heeft de ramp ook groote ontsteltenis te weeg gebracht, daar het de gewoonte is van veel Chineezen hier in Indië om aan, naar China terugkeerende Chineezen, zooals zich ook op de La Seyne wederom vele bevonden, geld voor de familieleden van de zich hier bevindende bloedverwanten mede te geven. Dat geld is nu verloren.

Opnieuw overstroomingen te Loemadjang.

De Ind. bladen melden, hoe voor de 6e maal een bandjir in de kota is ontstaan, waardoor het water wel 30 M. golvend buiten den oostelijken oever der rivieren Laban—Kaliasem — de tegenwoordige Bezoekkota — is getreden.

Het feit, dat de waterstand toen nog altijd 5 dM. beneden peil van den eersten noodlottigen watervloed was gebleven, was alleen daaraan toe te schrijven, dat die kalies door dien en de opvolgende bandjirs aanmerkelijk zijn verbreed geworden.

Ook te Pasroe, standplaats van den opzichter van den waterstaat Bloemhard, was in de Bezoeksat tengevolge van zware regens, een geweldige hooge waterstand ontstaan en de vloed over de kota Loemadjang en omstreken zou wederom een ramp hebben veroorzaakt — ondanks den beschreven toestand der rivieren a.hier — ware het B. niet gelukt een coupure en een dam in de rivier te maken, waardoor een groot gedeelte van het water in de Moedjoer kon worden afgeleid. De soliditeit van het werk werd bewezen door het feit, dat de geweldige stroom, die bij de doorgraving 4 M. hoog was en een breedte had van 150 M. en die 1½ M. over den nog niet voltooiden dam heensloeg, dezen dam niet vernielde.

Het gold hier geen kleinigheid, want 600 menschenlevens waren in gevaar. Bijgestaan door den assistent-wedana, heeft de heer Bloemhard, toen hij in den kletterenden regen het gevaar uit de verte vaag hoorde aandonderen, die 600 mannen desa voor dese langzaam-aan aan hunne woonplaatsen laten ontvluchten.

Omtrent den **moord op de Japanners** in ons mailoverzicht van de vorige week vermeld, lezen wij thans:

Eenige bewoners van Batoe-Toelis vonden het het verstandigst, om voorloopig naar elders te verhuizen. Daar deze vlucht op een kwaad geweten wijst, worden zij door de politie opgespoord.

't Is nu te Batoe-Toelis zoo rustig mogelijk; gisternacht ging onze schout de kampong door; geen mensch, die buiten kwam.

Hoe eer deze zaak nu voor den landraad behandeld wordt, hoe beter.

Bij het eerste onderzoek, 's nachts nog gehouden, heb ik door geen der ondervraagden het woord „tjoelik" hooren uiten, toch is het natuurlijk zeer goed mogelijk, dat men de Japanners, 's avonds in den kampong ziende ronddwalen, „tjoelik" heeft geschreeuwd, en dat toen de slachtpartij begonnen is. De Japanner, die nog leeft, moet een taai gestel hebben, want er was, toen ik hem 's avonds zag, niet veel heel aan zijn body.

De rol, die de loerah gespeeld heeft, is uiterst verdacht, en 't zou wel kunnen gebeuren, dat hij ook op 't arme zondaarsmatje terecht komt.

De pentjalans zijn allen opgeborgen, daar zij medeplichtig zijn aan den moord.

Nu het **het Paleis te Buitenzorg** weer nieuwe bewoners krijgt, is het wel eigenaardig te lezen, wat de Ind. bladen daarover melden.

Het Bat. Nieuwsblad schrijft:

De Locomotief moge zich vergist hebben, toen hij meende, dat het bedrag van ƒ60.000 voor kosten van eerste uitrusting voor den nieuwen gouverneur-generaal ook dienen moet voor de inrichting van de paleizen, — zij heeft volmaakt gelijk, waar zij die inrichting beneden de waardigheid van den vertegenwoordiger der Koningin noemt. Vergis ik mij niet, dan gebruiken nu reeds drie titularissen de inrichting bijv. van het paleis aan het Koningsplein; die inrichting is dan minstens vijftien jaar oud en, om er het minste van te zeggen, een beetje uit den tijd.

Maar den mooisten indruk krijgt men als men bij den gouverneur generaal te Buitenzorg om bijzonder gehoor verzoekt. De wachtkamer is de voorgalerij van het z.g. adjudanten-blok, naast het paleis gelegen; in die voorgalerij vindt men een wrakke tafel met marmeren blad, waarop alleen maar de kringetjes van paitglazen ontbreken; er staan een paar stoelen bij, waarop men slechts aarzelend plaats neemt. En verder niets. In de binnengalerij staat wat meubilair; in een zijkamer ziet men een schrijftafel; voor het overige heeft de bezoeker een vrij uitzicht op den plantentuin.

De vreemdeling, die, de breede marmeren trappen opgaande, verwacht in een rijk gestoffeerd ontvangstsalon te komen, den Grooten Heer waardig, zet zich beleefdheidshalve over zijn teleurstelling heen, noemt de meubileering sober. Wat in gewone taal overgezet beteekent, dat het een schunnig zoodje is.

Jaren geleden, ik meen onder het bestuur van den heer Van der Wijck, is de inrichting van het gouvernementshotel op Rijswijk vernieuwd. Dat hotel, nu eens in het jaar gebruikt voor de algemeene audiëntie, is feitelijk bestemd om hooge gasten, vorstelijke personen e.d., te huisvesten. Voor de nieuwe inrichting, die volstrekt niet weelderig genoemd kan worden, is toen, als ik mij niet vergis, ƒ27000 uitgetrokken; en daarvan moesten ook nog de kosten van een dure reparatie betaald worden.

In de tweede kamer is toen over die som veel kabaal gemaakt; men was in een echte bezuinigingswoede, en toen is, meen ik, dezelfde vraag gesteld, die nu de Loc. heeft gedaan: of die vernieuwing niet betaald moest worden van de kosten van uitrusting.

Als nu, laat me zeggen het dubbele van dat bedrag aangevraagd wordt voor een nieuwe inrichting van de paleizen — ook Sindanglaja mag een beurt hebben! — zal er wel een minder zware wijs opgaan. Men moest de zuinige menschen eigenlijk in de gelegenheid kunnen stellen een vergelijking te maken tusschen de inrichting van sommige huizen aan het Koningsplein en die van het paleis, dan zouden we wel anders denken over die kosten. Want de vergelijking valt zeer sterk uit in het nadeel van het verblijf van den Toean Besar.

De Banier van 12 Nov. j.l. schrijft in de **Kroniek:**

Daar is in den laatsten tijd bij sommige Indische bladen een zekere zenuwachtigheid waar te nemen, die zich uit in allerlei zotte berichten.

Mijn lezers, die de Indische maatschappij zoo'n beetje kennen, begrijpen zeker wel, waar die zenuwachtigheid vandaan komt.

'n Idenburg als Gouverneur-Generaal, dat is voor vele menschen hier zoo iets vreemds, dat ze van het vooruitzicht reeds geheel van streek geraken.

Zoolang men enkel nog maar een Christelijk bewind in Holland had, was het nog zoo erg niet. Den Haag is ver weg en zoo'n minister komt toch niet alles te weten. Bovendien, benoemingen geschieden toch te Buitenzorg en dus kon men Den Haag wel zoo'n beetje negeeren.

Maar nu wordt het te Buitenzorg ook al Christelijk. Daar komt nu een Gouverneur-Generaal, van wien ieder overtuigd is, dat hij ernst maakt met zijn geloof. Geen man, van wien men ook maar eenigszins kan vermoeden, dat hij in Indië het zoo nauw niet nemen zal.

En nu wordt menigeen, die zich vrijzinnig noemt, toch wel wat benauwd. „Hoe moet dat nu toch wel voortaan gaan in Indië, waar tot dusver alles altijd

zoo verdraagzaam was en waar wij vrijzinnigen, altijd zoo heerlijk de lakens konden uitdeelen?"

De menschen worden er zenuwachtig van, als ze denken aan wat de toekomst kan brengen. En in die zenuwachtigheid zeggen ze en schrijven ze allerlei gekke dingen.

Daarna haalt het blad een paar staaltjes hiervan aan.

Opruiming.

De Ind. Regeering heeft last gegeven heel wat ouden papier-rommel bij de departementen te vernietigen. Ondervolgende circulaire werd namens den landvoogd ter zake aan de departementschefs gericht:

,,Door den Raad van Directeuren werd in zijne missive van 30 Maart jl. no. 4, handelende over, door de Algemeene Rekenkamer gedane voorstellen, strekkende tot uitwinning van het opbergen van stukken op de gouvernementsbureau's benoodigde bergruimte, de opmerking gemaakt, dat een middel om vermindering van den papierstapel in de archieven te verkrijgen, dat misschien nog niet zooveel werd toegepast als wel mogelijk zou zijn, is, periodieke opruiming van alles, waarvan de bewaring geen bepaald nut heeft.

In verband hiermede heb ik de eer op last van den Gouverneur-Generaal Uwer Excellentie uit te noodigen, om zooveel mogelijk gebruik te maken van de bij het besluit van 12 Augustus 1881 no. 26, juncto dat van 3 Juni 1882 no. 67 aan de chefs der departementen van algemeen bestuur verleende bevoegdheid, om, ieder voor zooveel zijn departement betreft, met inachtneming van het daarbij gesteld voorbehoud en de daarbij gestelde beperkingen, de vernietiging te bevelen van overtollige bescheiden, behoorende tot de archieven zoo van de departementen zelve als van de administratiën, onder die departementen ressorteerende."

Tot zoover de circulaire. Eigenaardig is, dat zij aan alle departementschefs, behalve aan die van Gouvernementsbedrijven en van Landbouw is gezonden, vindt de J a v a b o d e. Vermoedelijk omdat hun departementen nog zoo jong zijn, ondersteld worden nog geen waardeloozen rommel te bezitten.

Aangezien er echter geen twijfel kan bestaan, of die wordt ook dáár in stapels opgelegd, had het toch misschien geen kwaad gekund de circulaire ook tot hen uit te strekken. Het paperassen-monster is daar nog klein. Men belette zijn groei, besluit het blad.

De commandant van het leger heeft bekend gemaakt dat op den eersten werkdag van Mei 1910 op verschillende plaatsen in Nederl. Ind. gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van het toelatingsexamen voor den cursus tot opleiding van **inlandsche** officieren. Nadere bijzonderheden hieromtrent geeft de J a v. C t.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Den 13en Nov. l.l. werden nagenoeg 15,000 bossen bacoven met bestemming naar New-York verscheept. D e W e s t deelde mede, dat de heer Hall, die zoo streng gekeurd had voor de United Fruit Co., de kolonie wederom had verlaten.

Met het oog op de ziekten, die de bacovencultuur bedreigen, is van belang wat genoemd blad aan de G l e a n e r van Jamaica ontleende. Daar wordt gemeld, dat ook de cultuur in Costa Rica met den ondergang wordt bedreigd, indien men geen andere bacovensoort kon vinden. De heer Cousins, directeur van den landbouw op Jamaica, weet de ziekte aan een in den grond van Costa Rica voorkomende bacterie.

In D e W e s t werden omtrent de gouvernements hevea-onderneming op Slootwijk eenige opmerkingen gemaakt, waaruit valt af te leiden, dat de zaken daar niet zoo goed gaan als gewenscht wordt.

Het blad noemt zich een voorstander van het voortbestaan dezer gouvernements-onderneming, en geeft daarom in overweging eene commissie te benoemen, om zoowel over het werk van het bouwdepartement als over de meest practische en economische inrichting van het beheer rapport uit te brengen.

Het blijkt, dat het blad meent, dat nog meer aan die onderneming moet worden ten koste gelegd.

Wij hopen, dat het bestuur te Paramaribo of anders de Koloniale Staten wijzer zullen zijn.

We hebben het, gelijk bekend, nooit erg op gehad met het plan om deze cultuur van gouvernementswege te entameeren, omdat reeds zooveel van bestuurswege was gedaan.

Op het laatst weten de Surinamers niet beter, of alles moet hun op de meest smakelijke wijze voorgezet worden, zonder dat zij zelven iets van belang behoeven te doen.

Het gouvernementssubsidie moet niet dienen om hulpelooze kinderen, maar om zelfbewuste mannen te kweeken.

CURAÇAO.

In den laatsten tijd wordt weer meer aandacht geschonken aan de kansen, die voor Willemstad kunnen voortvloeien uit de opening van het Panamakanaal.

Gelijk bekend, is men thans van particuliere zijde doende om na te gaan, of de havenverbetering van Curaçao kan worden ter hand genomen met hoop op goede uitkomsten.

Mocht dit onderzoek minder gunstig uitvallen, dan is het te hopen, dat de Nederlandsche Staat, die geen rekening heeft te houden met dividend-verlangens van aandeelhouders, de zaak in overweging zal nemen, opdat Willemstad bij de opening van genoemd kanaal er niet minder goed voor zal staan als verschillende havens in de Antillen, o.a. op de Deensche eilanden, waar reeds groote bedragen zijn en worden ten koste gelegd aan de noodige havenverbeteringen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het jaar 1909, zegt de **Sinar Sumatra**, is rijk aan belangrijke en gewichtige gebeurtenissen. In de allereerste plaats zal de G.-G. van Heutsz Indië verlaten. In de tweede plaats heeft het op den 1en September juist drie honderd jaren geduurd, dat wij door een gouverneur-generaal werden bestuurd. Zooals men zich uit de geschiedenis herinneren zal, kwamen de Nederlanders hier alleen om handel te drijven in specerijen, tegenwoordig zijn zij onze overheerschers. De lezers, die een school hebben kunnen bezoeken, hebben daar geleerd, hoe geleidelijk de macht der Nederlanders hier is toegenomen. Met een kapitaal van 290 duizend gulden werd door een vereeniging van Nederlandsche kooplieden in April 1595 een schip uitgerust, ten einde in Indië specerijen te koopen, als peper, kruidnagelen, muskaatnoten, kaneel, enz., omdat in dien tijd daarmee in Europa een belangrijke handel gedreven werd. Met welke moeilijkheden had de schipper van dat

FEUILLETON.

Een tochtje naar de Kinderzee,

DOOR L. F.*)

Reeds eenigen tijd bestond 't voornemen een tochtje naar de Kinderzee te maken, maar zooals 't meer gaat bleef 't steeds bij plannen, tot Zondag j.l. wij er eindelijk heengingen.

't Had eenige dagen te voren geregend, zoodat we eerst vreesden, dat er weer niets van komen zou. Om half vijf 's morgens werden we gewekt, ofschoon we eerst om zes uur aan de Donan (Tjilatjaps haven) moesten zijn; maar, zooals beweerd wordt, dames hebben altijd veel tijd noodig voor haar toilet. Eigenlijk onrechtvaardig, zoo iets te zeggen, want onder de tegenwoordige heeren zijn er velen, die uren lang voor den spiegel staan om kuif en knevels in de gewenschte krul te krijgen.

't Eerste, wat we bij 't ontwaken deden, was natuurlijk naar de lucht kijken. Goddank, mooi weer! De regent was zoo vriendelijk ons zijn prauw te leenen en voor de noodige roeiers te zorgen. 't Gezelschap, bestaande uit drie heeren en twee dames, stapte welgemoed in de ruime schuit, die voorzien was van bultzakken en kussens. De heeren hadden op aanraden van een beroemd (?) jager te Tjilatjap, een geweer meegenomen om ons te verdedigen tegen den buitenlandschen vijand, ik meen tegen de ,,moddervijanden." Er werd namelijk beweerd, dat op den aangeslibberden grond, waar we over of langs voeren, het wemelen moest van krokodillen. Wij kwamen er echter geen enkelen tegen; niemand zoo blij als onze Javaansche roeiers, die zeer bevreesd waren, dat wij op de monsters zouden schieten, daar zulks, volgens hun bijgeloof, ongelukken zou aanbrengen. Waarom die beesten voor heilig doorgaan, is niet bekend; genoeg was 't ons te weten, dat zij uit pure heiligheid met plezier een mensch verslinden.

Terwijl we al meer en meer van de haven verwijderd waren, ging onze tocht door verschillende kreekjes; nu en dan voeren we heel dicht aan land waar we roode, groene en blauwe krabben ontwaar den. Verderop kwamen we eenige visschers tegen, die in uitgeholde boomstammen over 't water gleden. 't Wemelt daar van visschen; vreemd is 't, dat er niet meer jacht op gemaakt wordt.

't Zonnetje scheen helder, ons vaartuigje gleed rustig over 't rimpelooze water, we verdiepten ons ieder in eigen gedachten, turend naar 't eiland Noesa-Kembangan, een oerbosch, dat met zijn reuzenboomen, en nuances groen scherp afstak tegen de diepblauwe lucht. Steeds verder roeiden we; bonte vogels vlogen over 't water, aan den oever sprongen zwarte apen onbezorgd van tak op tak en eindelijk, heel in de verte, zagen we iets dat op huizen geleek. Na enkele uren roeiens waren we aan 't paaldorp of beter gezegd aan de paaldorpjes. We brachten een bezoek aan 't grootste dorp, dat een dertienhonderd inwoners telt. 't Was een eigenaardige gewaarwording, toen we door 't dorp wandelden; voor ons was het een halsbrekende toer om over de wiebelende bamboes en boomstammen te gaan, maar de inwoners bewegen er zich met 't grootste gemak op.

Straten en huizen zijn op palen gebouwd midden op 't water. Een lichte deining doet 't water zacht klotsen tegen de palen; zwarte kraaien zitten op de daken en laten nu en dan hun gekrijsch door de lucht weerklinken; enkele kinderen ploeteren en plassen in 't nat, terwijl andere zich oefenen in 't roeien in een ,,djoekoen" (uitgeholden boomstam); vrouwen en mannen zijn bezig met 't vangen of 't drogen van visch, enz. 't Is een en al bedrijvigheid. De menschen leven hier voornamelijk van de vischvangst.

Wij stapten weer in onze prauw en roeiden naar de grot ,,Missigit Seila" aan de kust van Noesa-Kembangan.

De zee begon onstuimiger te worden, er woei een koel briesje, we namen een gemakkelijke houding aan, terwijl de golven ons heen en weer wiegden.

Een lichte schok — we waren geland.

Met fakkels gewapend traden we in een zwarte, gapende opening. Daar stonden we nu in de ruime grot. Onze fakkels tooverden prachtige lichteffecten op de donkere wanden en lange zuilen van druipsteen.

Deze grot werd door de Javanen heilig verklaard. Onze gids bracht ons eerst aan den ingang van de grot, bij een kleine zuil gevuld met water. Hier waschte hij aangezicht en handen met 't water, om zich te vrijwaren tegen ongelukken.

Ongeveer midden in de grot staat een hooge zuil, die een versteenden boom moet voorstellen. Wie den boom zoo kan omarmen, dat de toppen van zijn vingers elkander raken, zal, volgens zeggen, met alle aardsch geluk gezegend zijn. In de rotswanden vindt men twee bedsteden, waar in 't grijs verleden twee engelen Gods hebben gewoond. De eene is tot Allah wedergekeerd, de andere leefde in de gedaante van een vrouw in de grot; men vindt er nog haar graf, waar Javanen steeds hun offers brengen. Dicht bij 't graf ziet men eenige steenen, die een versteend gamelanspel moeten voorstellen. Op een verhevenheid staat een steenen bak, gevuld met 't helderste water, dat de kracht bezit zieken te herstellen. Dan vindt men nog een steen, voorstellende een varkenskop. De ,,nabie" (heilige), die in de grot geleefd moet hebben, wilde (volgens onzen gids) eens een varken slachten, doch stelde 't van den eenen dag tot den anderen uit; toen zij eindelijk haar plan ten uitvoer wilde brengen, was 't varken versteend, wat voor de Javanen een vingerwijzing van Allah was, dat zij geen varkensvleesch mogen eten.

Na eenigen tijd in de grot vertoefd te hebben, maakten we aanstalten voor den terugtocht. We gebruikten ons middagmaal in de prauw, waar 't ons wel zoo goed smaakte.

Toen we weer aan de kreken kwamen, en er maar geen krokodillen ons welkom wilden heeten, besloten de heeren, om 't geweer niet noodeloos meegenomen te hebben, op roof- en zeevogels te schieten. Ze hadden verscheidene keeren ,,bijna" geraakt, wat natuurlijk niet te wijten was aan hun onbedrevenheid in 't schieten, maar ,,'t geweer wilde niet goed." Het had 't zeker in de gaten, niet door den ,,beroemden jager" gehanteerd te worden.

Even voor zonsondergang waren we weer aan de Donan.

Vol majesteit nam de daggodin afscheid van de aarde, haar vurigen, rooden gloed verspreidend over land en zee. Dichte wolken kwamen aandrijven, het licht verbleekte al meer en meer, totdat 't eindelijk geheel donker geworden was. Enkele sterren verschenen aan 't uitspansel, helder weerkaatst in het water...

Om half zeven reden we in onze dogcarts van de Donan huiswaarts.

*) Overgenomen uit het *Dames Weekblad voor Indië.*

vaartuig, Cornelis de Houtman, niet te kampen! In 1596 kwam hij ter reede van Banten aan. Al had men ook ellende geleden, al maakte men geen winst, men had één ding gewonnen; de weg naar Indië was gevonden! Cornelis de Houtman ondervond veel tegenspoed, doordat de Spanjaarden en Portugeezen, die eerder op Java gekomen waren, de inboorlingen tegen hem hadden opgestookt, daar zij vreesden, dat deze de specerijen liever aan de Hollanders zouden verkoopen.

De tweede tocht naar Indië werd volbracht door den Admiraal van Neck, die een zéér voordeelige reis maakte, daar het hem gelukte van de inboorlingen specerijen op te koopen en voor het vervolg overeenkomsten met hen aan te gaan. Daarop werden verscheidene maatschappijen in Nederland opgericht. Aangezien deze echter ieder voor zich specerijen opkochten, werd deze koopwaar hoe langer hoe duurder, waarom de Regeering van Nederland de verschillende maatschappijen tot één vereenigde, onder den naam van „Vereenigde Oost-Indische Compagnie." Voorts bepaalde men, dat het beheer over het stamkapitaal zou worden gevoerd door zeventien personen met den titel van bewindhebber. (Vermits vele door de Compagnie aangestelde hoofden niet steeds eerlijk waren, stelde men vast, dat één persoon, met den titel van gouverneur-generaal, de goederen en bezittingen der Compagnie zou beheerschen.

De eerste, dien men tot dien gewichtigen post riep, was Pieter Both, afkomstig uit Amersfoort. Tevoren is hij geleider geweest van een vloot van vier zeilschepen, bestemd voor den handel op Banten.

Met toestemming van de Hooge Regeering en in overleg met Heeren bewindhebbers stond een Raad van Indië, samengesteld uit de hoogstgeplaatste Compagnies-dienaren, den gouverneur-generaal ter zijde. De gouverneur-generaal had, in overeenstemming met dien Raad, een groote macht. Hij kon traktaten met de Inlandsche vorsten sluiten, het grondgebied der Compagnie uitbreiden, forten bouwen, alle belangrijke aangelegenheden regelen, oorlogvoeren met Inlandsche vorsten, die de met hen aangegane overeenkomsten niet nakwamen, en weder vrede met hen te sluiten. De G.-G. Pieter Both vaardigde het verbod uit aan ambtenaren om voor eigen rekening handel te drijven. Aangesteld bij besluit van 1 September 1609, aanvaardde hij het bestuur op den 30en Januari 1610. Zijne reis van Nederland naar Indië was niet voorspoedig. Het vaartuig, waarop de Gouverneur-Generaal zich bevond, „het wapen van Amersfoort", verloor o.a. den grooten mast.

Vervolgens bespreekt het blad in het kort de geschiedenis van Ned.-Indië gedurende het bestuur van den 1en gouverneur-generaal, zijn dood in de golven in het gezicht van het eiland Mauritius bij Madagaskar, en eindigt dan: Van den eersten gouverneur-generaal tot den pas benoemden, den heer Idenburg, hebben zestig gouverneurs-generaal over Ned.-Indië geregeerd. Van hen heeft het langst geregeerd Joan Maetsuyker met een bestuur van 25 jaren; op hem volgt Alting met 16 jaren en vervolgens van der Parra met 15 jaren, van Outshoorn, met 13 jaren, en Jacob Mossel met 11 jaren. Na de Engelsche overheersching (1811—1816) kan men zeggen, dat een gouverneur-generaal niet langer dan vijf jaren aan het bewind blijft.

Met Januari a.s zal de **Poetri Hindia** geïllustreerd verschijnen. Dat de uitgevers het voornemen hebben om goed werk te leveren, kan blijken uit het feit, dat zij de cliché's van platen uit den jaargang van 1909 van Eigen Haard, welke naar het oordeel van hunnen vertegenwoordiger in Nederland geschikt worden geacht voor Inlandsche lezeressen, van de firma J. H. de Bussy hebben gekocht. Een der eerste illustratiën zullen zijn de pas in den handel gebrachte portretten van H. M. de Koningin en H. K. H. prinses Juliana.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Geleek China vroeger op 'n ingeslapen leeuw, zegt Bintang Jupiter moeda in de **Pewarta Soerabaja** thans zou men kunnen zeggen, dat deze ontwaakt. Het chineesche gouvernement heeft allerlei nieuwe regelingen gemaakt. Er bestaat een groot verschil tusschen het China van heden en dat van voor tien jaren. De uitvaardiging van een grondwet ging gepaard met allerlei belangrijke reorganisatiën ten aanzien van de politiek, van het bestuur, van de diplomatie, enz. Ook ten aanzien van het onderwijs, den aanleg van spoorwegen, de ontginning van mijnen is véél vooruitgang te bespeuren. Van de vroeger aan vreemdelingen verleende mijnconcessiën zijn verscheidene weder ingetrokken. Het is de wensch der Chineesche Regeering, dat de groote werken door de inboorlingen des lands uitgevoerd zullen worden. Werden vroeger de spoorwegen door beambten van vreemden oorsprong bediend, tegenwoordig wil zij van geen vreemdelingen meer weten; zooveel mogelijk laat zij alles door hare eigene onderdanen doen. Vooruit maar! roept schrijver in het Nederlandsch uit, dat zijn uitstekende maatregelen. Laat men deze beweging maar het gele gevaar noemen, wij zullen zoodoende binnen 20 jaren onze sterkste vijanden in Europa, te land zoowel als te water, evenaren.

Blijkens een bericht in de **Pemberita Tjoeng Wa** houden Prins Soen en Admiraal Sat Tjien Ping zich ernstig bezig met de versterking der chineesche vloot. Deze twee hoogwaardigheidsbekleeders hebben zich via Hongkong naar de havens van Tjiat Kang, Hok Kiang, Kangsoe, en Kwitang begeven, om naar den toestand dezer zeehavens een onderzoek in te stellen. Hieruit blijkt, dat China naar middelen uitziet om zijne krachten te ontwikkelen, ten einde te voorkomen, dat andere natiën zich ten zijnen koste verrijken, zooals bijv. Japan, dat zich herhaaldelijk aan China's bezittingen heeft vergrepen.

Komt, landgenooten, noodigt schrijver uit, laat ons in Ned. Indië ook medewerken om te beletten, dat ons stamland vernederd worde. Wanneer het krachtig is, zullen wij, emigranten, ook de gevolgen daarvan ondervinden, daar, waar wij een bordje rijst zoeken te verdienen, zoowel in Ned.-Indië en elders, waar het chineesche ras onderdrukt en vernederd wordt door de westersche volkeren. Schrijver hoopt, dat het leed, dat zijne stamgenooten in Nederl.-Indië ondervinden, leiden mag tot ondersteuning in het krachtiger maken van het stamland. In dit verband verkondigt schrijver den lof van den oud-majoor der chineezen te Medan, Tjong Jang Kian, die onlangs een som van honderd duizend gulden aan de chineesche Regeering heeft geschonken ter versterking van de vloot. Dit goede voorbeeld, zegt hij, moet navolging vinden!

Wat verstaat men onder gierigheid? vraagt de **Bintang Soerabaja** in hare „Zaterdagsche causerie". Gierig, antwoordt zij, noemt men iemand, die zijn hals dicht knijpt, om zijn geld op te hoopen. Hij voedt en onderhoud zijn lichaam niet behoorlijk, waardoor hij er vuil en vermagerd uitziet, terwijl hij alle geld in zijne kist bewaart. Bij den gierigaard is de liefde voor het geld grooter dan voor eigen lichaam. Wij hebben de levenswijze van den chinees nagegaan, vervolgt zij, van den sinkhè zoowel als die van den peranakan, maar wij kunnen niet zeggen, dat gierigheid meer een karaktertrek van den chinees is dan van andere rassen. Let eens op den sinkhè, die dagelijks in het zweet zijns aanschijns arbeidt. Van het verdiende geld spaart hij zooveel mogelijk een gedeelte op. Dit neemt van maand tot maand toe. Maar als er een feestdag is, geeft hij geld uit voor maaltijden en dankoffers, zonder aan schadeposten te denken. Hij is zelden ongenegen om voor een goed doel 'n geldelijke bijdrage te geven. Men mag gerust zeggen, dat de chineezen in liefdadigheid niet achterblijven. Wel is waar stelt hij zich, wat zijn dagelijsch voedsel betreft, tevreden met rijstepap en goedkoope toespijzen, maar doet de Europeaan, die vegetariër is, die niets wil nuttigen, wat van het dier afkomstig is, niets desgelijks? De chinees is nu eenmaal gewend aan een eenvoudige, sobere levenswijze. Dit ligt in zijn natuur en hij vaart er wel bij, anders zou China geen 450 millioen inwoners tellen. Een volk dat physiek achteruitgaat, kan zich niet zoo snel vermeerderen, integendeel, het zou in zielental verminderen en ten slotte van het aardrijk verdwijnen. Maar het chineesche volk vermindert niet; het wil daarentegen met zijne nakomelingen de wereld overstromen! Het is geen gedegenereerd ras, neen, het is een krachtig ras, al voedt het zich hoofdzakelijk met rijstepap en met toespijzen ,als gezouten augurkschillen en taotjo*), al eet hij slechts bij uitzondering een stukje vleesch, terwijl zijne slaapgelegenheid even eenvoudig is als die van een madoereeschen daglooner. Neen, verklaart schrijver, wat men wel eens gierigheid bij den chinees noemt, is niets anders dan aangeboren zuinigheid. Men moet deze eigenschap niet in hem laken, maar daarentegen prijzen. De chinees is inderdaad zéér zuinig. Van het oogenblik, dat hij loopen kan en de waarde van het geld heeft leeren kennen, wordt hem zuinigheid ingeprent. Zijn uitgestrekt stamland is niet verdeeld in rijken als Europa. De bevolking is zéér talrijk, er is weinig grond, dien men als tuin kan bewerken. Daarbij wordt de bouwgrond dikwijls geteisterd door overstroomingen en door langdurige droogte. Ware de chinees niet zoo zuinig, hij zou van honger en gebrek omkomen. In de steden dicht bij de kust kan men allerlei artikelen koopen, maar diep in het binnenland moet men zich kleeden in zelf vervaardigde stoffen, welke wèl sterk in het gebruik, maar voor het gezicht niet fraai zijn. Menschen, die van kinds af in die denkbeelden opgevoed worden, blijven er koud bij, wanneer zij fraaie gewaden aanschouwen of eetwaren zien, welke zij niet gewoon zijn te nuttigen. Zij zijn nu eenmaal gewend aan rijstepap met drogen visch; de rest kan hun niet schelen. De echte chinees zal zich niet laten vangen door spel of opium, en men zal van hem steeds kunnen getuigen, dat hij zijn geld weet te beheeren. Iedereen, die geld wil leeren bewaren, kan bij hem ter schole gaan. Niemand weet beter de kas te houden dan de chinees, en zelden ziet men een zoon van het hemelsche rijk roekeloos met geld omspringen.

Wat aangaat de beweerde onzindelijkheid der chineesche woningen; bij het heerschen eener epidemie is het nooit gebeurd, dat onder de chineezen meer sterfgevallen voorkomen dan onder de andere rassen. De peranakan-chinees is niet onzindelijk, in zijn huis is alles ordelijk, hij staat ook hierin niet achter bij andere rassen. Iemand, die eenmaal zuinig is, verandert niet van aard, vandaar, dat de sinkhè, die gewoon was om in zijne armoede van rijstepap te leven, geen behoefte heeft om meer spijzen te gebruiken, als hij rijk geworden is. Gewoonte is een tweede natuur.

*) *Taotjo* bereidt men uit *otao* (kedelé boontjes, zaden van de Soya hispida, not. fam. der Legumisrosae). Deze boonen worden in zout water geweekt, tot ze bijna geheel vergaan zijn. Een verdere bereiding is de *Laoijve*, onze welbekende *kètjap* of *soya*. Taotjo en taoijoe zijn rijk aan planten-eiwit (gluten).

Van Vreemde Koloniën.

Geneeskundige dienst in Britsch West-Afrika.

Een door den minister van koloniën, lord Crewe, ingestelde commissie voor het houden van een onderzoek betreffende het personeel van den geneeskundigen dienst in Britsch West-Afrika, heeft zich verklaard tegen de toelating van inboorlingen in het korps geneeskundigen aldaar.

Als beweegreden voert de commissie aan, dat het de plicht der Britsche regeering is om zoo goed als mogelijk is te zorgen voor de gezondheid der Europeesche ambtenaren en beambten, inzonderheid wat diegenen aangaat, die in de wildernis of op afgelegen stations zijn gevestigd. De inlandsche medici kunnen naar de commissie meent, op enkele uitzonderingen na, niet gelijk gesteld worden met de Europeesche medici, en zij hebben geenszins hetzelfde vertrouwen van de Europeesche zieken in de kuststreken als dat, hetwelk hun Europeesche collega's genieten.

In Zuid-Nigeria, waar de ambtenaren in kleine gemeenschappen leven en in Noord-Nigeria, waar een groot deel van het Europeesche element uit officieren van het geregelde leger is samengesteld, maken de maatschappelijke toestanden de invoering van het instituut der inlandsche medici minder wenschelijk. Men heeft trouwens daarmede een proef genomen in Zuid-Nigeria, doch zonder succes.

Het is mogelijk, merkt de commissie op, dat in sommige bijzondere gevallen van de diensten van een inlandsch geneeskundige zou kunnen worden gebruik gemaakt, b.v. in de hospitalen, waar de patienten nagenoeg uitsluitend inboorlingen zijn. Maar dat is een uitzondering. In elk geval acht de commissie het noodig, dat, indien men inboorlingen van West-Afrika of Indiërs opneemt onder het personeel van den geneeskundigen dienst, zij deel uitmaken van een geheel afgescheiden korps en nimmer op militaire expeditiën mogen worden gebruikt. In geen geval mogen Europeesche medici aan hen ondergeschikt worden gemaakt.

Men proeft hieruit weer het exclusief karakter van den Engelschman, die den mond vol heeft van menschenliefde en menschenwaarde, doch daarbij tevens allen, die eene andere huidkleur hebben, ver beneden zich achten en trachten te houden.

In Sierra Leone heeft het rapport der commissie groote ontstemming teweeg gebracht. De Sierra Leone Weekly News wees er op, dat de uitgaven voor het personeel van den geneeskundigen dienst in West-Afrika slechts kunnen worden bestreden uit de door de bewoners der koloniën in West-Afrika opgebrachte belastingen. Het eenig bewijs van vakkennis, merkt het blad op, is het examen, en indien de Afrikaan met even goeden uitslag het examen aflegt als zijn Europeesche collega's, is hij evenzeer als deze gequalificeerd om zijn beroep naar behooren uit te oefenen. De ras quaestie mag, besluit het blad, geen hinderpaal vormen voor de toelating van inboorlingen in het korps geneeskundigen.

Engelsch-Indië en het Socialisme.

De correspondent van de Times te Luchrow, schreef het volgende aan dat blad:

Het was wellicht onvermijdelijk, dat de socialistische strekking der wetgeving en de zeer socialistische denkbeelden en uitingen van sommigen der toonaangevende leden van de Indische regeering in het land werden opgemerkt. De vrees, waartoe dit alles aanleiding gaf, vond hare uitdrukking in een rede van radja sir Mahomed Ali Mahomed Khan, talugdar van Mahomedabad en lid van den raad van den onderkoning, bij gelegenheid van een zitting van den ouden wetgevenden raad voor de Vereenigde Provinciën op den 10en November ll., toen hij den gouverneur en het provinciaal bestuur dank zeide voor de goedkeuring op een maatregel van wetgeving betreffende het grondbezit in Oudh. Hij zeide:

„De talugdars hebben met belangstelling gevolgd al wat op deze wet betrekking had, en als een lid van die gemeenschap breng ik u mijn eerbiedigen dank voor de goedkeuring van maatregelen, die de kans op geschillen tusschen de talugdars zal verminderen en hun een meer rustige toekomst in uitzicht stelt. Ik begroet den maatregel ook als een, die op zijn tijd komt want de dag is wellicht nabij, wanneer de socialistische denkbeelden van het Westen hun weg zullen vinden, wanneer het behoud eener plaatselijke aristocratie hier niet meer als een politieke noodzakelijkheid wordt aangemerkt, die aristocratie veeleer zal worden beschouwd als eene relig'e uit eene oude en onmogelijk geworden wereld."

Het is te hopen, voegt de Times hieraan toe, dat de vrees van den radja van Mahmudabad nimmer worde bewaarheid, maar indien eens de Indische landeigenaars, die over het geheel volkomen loyaal zijn, de politiek van de regeering, die hen in het verleden heeft beschermd en thans hun wel vaart verzekert, mochten wantrouwen, zouden de moeilijkheden, waarvoor het bestuur zich thans gesteld ziet, in belangrijke mate toenemen.

Der langen Rede kurses Sinn is dus, dat de Engelsche regeering aan hare oude politiek moet trouw blijven in Indië, die aan de bezittende klassen eene soort overwicht op de massa van het volk verzekert, aan die klassen ook in alle opzichten eene bevoorrechte positie toekent.

Belgisch Congo.

In den laatsten tijd schijnt er een ommekeer te zijn waar te nemen in de publieke opinie in Engeland ten aanzien van Belgisch Congo.

Men houde het ons ten goede, dat wij onder publieke opinie niet verstaan de uitingen van zeliten, als bij de laatste protest-meeting in Engeland betreffende de toestanden in Belgisch Congo.

Wij weten toch maar al te goed, dat, wat men daar te hooren kreeg of ingegeven werd door den naijver van protestantsche geestelijken, die het maar niet kunnen verkroppen, dat zulk een groot gebied kwam te staan onder het bestuur eener nagenoeg geheel katholieke natie, of de uiting was van hebzuchtige engelsche kooplieden, die, om hun doeleinde te bereiken, als echte business-menschen de humanitairen uithangen.

Naar aanleiding van de, niettegenstaande de in Belgisch Congo voorgenomen hervormingen, waardoor de kolonie nog meer dan nu reeds het geval is aan de Duitsche, Fransche en Engelsche koloniën in die streken ten voorbeeld zal kunnen worden gesteld, in Engeland op touw gezette nieuwe campagne, merkte de Times op, en de Daily Graphic stemde hierin toe, dat die door de zoogenaamde Congo Reform Association Society op touw gezette beweging alleszins misplaatst was.

Men weet, dat feitelijk in den naam der vereeniging het voorwoord association, annexation moet worden gelezen, daar de handelaars, die in die vereeniging den hoofdtoon voeren, weten, dat de inlanders in Afrika onder Engelsche vlag beter kunnen worden uitgebuit dan onder eenige andere vlag.

Intusschen doet het ons genoegen, dat het groote City-blad dat nog steeds veel invloed heeft, tot inkeer schijnt te zijn gekomen, en wij hopen, dat Engeland verder den grootschen arbeid van België aan den Congo, waarin Engeland trots de onvolmaaktheden van het regime van den Congo-staat nog een puntje kan zuigen, niet zal bemoeilijken.

De Daily Graphic merkte nog op, dat de heer Morel en zijne vrienden (de Liverpoolsche kooplieden) wel zouden doen met hun onbekookten ijver te bedwingen, daar men door het Belgische volk voortdurend te sarren, wel eens in de kaart zou kunnen spelen van hen, die de oude toestanden van den Congo zouden willen zien bestendigd.

Het blad vergat hier wel, dat die oude toestanden aan den Congo dan toch nog in het goede hemelsbreed verheven waren boven het optreden der Palm-oil-niffioens, en anderen onder Engelsche vlag in Afrika, maar zelfkennis is geen Engelsche deugd.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Prijsvraag Koloniaal Museum.

Evenals in vorige jaren heeft het Kol.-Museum ook voor 1910 een prijsvraag over een Indisch onderwerp uitgeschreven. Wij laten haar hieronder in extenso volgen (overgenomen uit het jongste Nr. van De Indische Mercuur), teneinde tot ruime verspreiding van dit nuttig streven mede te werken.

Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1910 looft de Commissie van 't Koloniaal Museum te Haarlem uit een Gouden Medaille of de waarde van ƒ150.— (één honderd vijftig gulden) voor de beste proeven van een **Dierkundig Woordenboek voor Ned. Oost-Indië** resp. bouwstoffen en bijdragen, die tot de samenstelling van een dergelijk woordenboek kunnen leiden. Bedoeld wordt dus de lijst van inlandsche namen der dieren in het gebied van den Ned.-Indischen Archipel, òf die van een beperkter Indisch gebied (als bijv. eiland of eilandengroep), òf wel namen eener enkele diergroep (als bijv. vogels of visschen). Bij de namen moeten zooveel mogelijk korte toelichtingen en bijzonderheden van zoölogischen en folkloristischen aard gevoegd worden.

Aan alle op zich zelve verdienstelijke beantwoordingen zullen zilveren of bronzen medailles worden toegekend. „Antwoorden, in de Nederlandsche taal, te zenden vóór 31 December 1910 aan den Directeur van genoemd Museum. Indien een inzender langer tijd voor de beantwoording behoeft, zal daartoe eene regeling getroffen kunnen worden, indien hij vóór genoemden datum zijn verzoek kenbaar maakt onder overlegging eener proeve van bewerking; behoudens bijzondere omstandigheden, zal de verlenging van den termijn ten hoogste één jaar bedragen.

Voor de uitvoerige toelichtingen zij verwezen naar het 7 December-Nr. van genoemde „Indische Mercuur."

Voorts brengt dit Nr. het vervolg der Rubberscraps, door Dr. A. H. Berkhout. — Een critische bespreking door H. C. Prinsen Geerligs van het werk van den heer F. Fokkens: Les grandes cultures dans l'île de Java. — Over de toekomst van de koffiecultuur op Java laat een oud-admistrateur eener koffie-onderneming zijn stem hooren, volgens wiens meening men de toekomst dier cultuur veel te zwartgallig inziet. „In tegenstelling met hen, die de koffiecultuur zelfs ten doode opgeschreven noemen, ziet onze oud-administrateur de toekomst gunstig in, verwacht hij veel van de Robusta en Uganda-koffie, en voorziet hij zelfs met een optimisme, — hetwelk op niet te miskennen langjarige ervaring en bepaalde studie van de koffiecultuur steunt — dat de krisis in de koffiecultuur op Java feitelijk voorbij is, en thans, naar het zich laat aanzien, weder gunstige jaren zullen aanbreken." We zullen zien, hoop doet leven! — Uit de rubriek kultuurberichten noteeren wij: Djeloetoeng-kultuur op Borneo. — De algemeene inkapping op de cacaoplantages in Suriname.

Een tweetal bijdragen van Dr. Kohlbrugge.

In de Nos. van 20 Nov. en 11 Dec. j.l. van de „Geneeskundige Courant voor het Koninkrijk der Nederlanden" wijdt Dr. J. H. F. Kohlbrugge eene beschouwing aan „De(n) blanke(n) dokter en zijn bruine(n) patiënt", waarin hij hoopt aan te toonen, „dat voor iemand, die geneesheer is met hart en ziel, er geen mooier praktijk bestaat dan die onder inlanders". Indien de plaatsruimte het toeliet zouden wij langer stilstaan bij deze belangrijke artikelen; thans volstaan we met een gedeelte er uit over te nemen, dat een blik werpt op schrijvers opvattingen van den plicht van den dokter ten opzichte zijner inlandsche patiënten en hoe deze hun vertrouwen kan winnen.

„Waarom willen de inlanders niets van ons weten? Daarvoor zijn tal van redenen te noemen. In de eerste plaats waren en zijn de meeste geneesheeren in Indië meer of minder beambten en als zoodanig schrikwekkend in de oogen van den inlander. Verder leerde en leert nog heden de geneesheer bijna nooit de taal zijner inlandsche patiënten, zoodat hij alleen met de hulp van een tolk hen verstaan kan;... Veel gewichtiger dan deze bezwaren evenwel is, dat de meeste geneesheeren den inlander met onverschilligheid en ruwheid behandelden en geen moeite deden het bij alle inlanders aanwezige wantrouwen te overwinnen, geen moeite deden om hunne, van de onze zoozeer afwijkende, denkbeelden te begrijpen. Eindelijk was en is van niet geringen invloed, dat de inlander weet, dat een dokter „snijdt" en voor snijden zijn zij meestal erg bang, evenwel haast ik mij hier aan toe te voegen, dat deze angst geheel overwonnen kan worden, waar het vertrouwen gewonnen werd.

Ik aarzel dan ook niet te verklaren, dat, zoo de inlanders onze geneeskundige hulp niet begeerden, dit in de eerste plaats onze schuld was. Wellicht is nu ook een geneesheer, groot gebracht meer dan anderen in een materialistisch denken, in een denkrichting, die streng op oorzaak en gevolg let, in een denkwijze, die wij „de logische" noemen, minder geschikt dan andere Europeanen om zich in te leven in het zieleleven van den inlander. Het valt hem moeilijker met de kinderen een kind te zijn. Hij is gewoon te lachen, te spotten over logische gevolgtrekkingen, dus in de eerste plaats over de animistische verklaringen van den inlander, en nu vraag ik iedereen: „Zoudt gij in staat zijn, uw hart te openen voor hem, die spot met hetgeen gij voor waar houdt?" Wel weten wij ons goed te houden, als wij uren lang de wonderlijke klachten van neurasthenische dames moeten aanhooren, maar dan vergoedt geld meestal die geestelijke marteling. Maar bij den inlander bestaat geen andere vergoeding dan het gevoel, „dat wij onzen plicht vo.daan hebben."

De meeste geneesheeren, die naar Indië kwamen, hadden slechts één doel voor oogen, „geld verdienen en daarna zoo spoedig mogelijk terug naar Europa", bij velen is het heden nog niet anders en toch is er een belangrijke verbetering ten goede op te merken. Men voelt meer voor den inlandschen patiënt, omdat èn de regeering èn onze europeesche — betalende — werkgevers zijn gaan drijven in den ethischen koers, waarom het hervormde milieu den geneesheer dwingt om mee te doen aan ethiek, zoo hij de algemeene achting niet verliezen wil.

Men kan ook zeggen: „Er is meer toenadering tusschen europeanen en inlanders."

Om deze toenadering te bevorderen is 't zeker zeer dienstig, zoo de europeesche geneesheeren de ziekten kennen, die men het meest bij de inlanders waarneemt. Het kan hier natuurlijk niet de bedoeling zijn deze nauwkeurig te beschrijven, maar toch willen wij trachten een kort overzicht te geven, dat hem, die naar Indië gaan wil, in de gelegenheid stelt, zich door studie voor te bereiden."

Het tweede gedeelte van Dr. Kohlbrugge's beschouwing handelt dan over de Malaria en Trachoom.

In het Nr. van 4 Dec. van genoemd periodiek bespreekt Dr. K. op bevattelijke wijze de voorgestelde reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned.-Indië, welk artikel vervolgd wordt en waarop we hopen terug te komen na de beëindiging.

Van een Indischen tuin.

Onder dit opschrift bevat het jongste Nr. van Eigen Haard een pretig geschreven, fraai geïllustreerd artikeltje van de hand van Mej. A. Bienfait. Op voortreffelijke wijze schetst de schrijfster den weelderigen Indischen plantengroei, vergeleken bij den Hollandschen, als zij bijv. zegt: „Wat het kweeken in een Hollandschen tuin dikwijls zoo ontmoedigend maakt is de groote moeilijkheid om de planten aan den gang te krijgen: vooral in een stadstuin is het dikwijls een wanhopige poging om de enkele zonnestralen op te vangen, om eenige orde te houden in de planten, die reiken naar het licht, en niet het minste om welige bloemen te tooveren naast het donkergroene blad... En daartegenover staat als het schrilste contrast — de tuin in de tropen. Daar vindt men een hevigen, woeligen, alles trotseerenden strijd van bladeren en van stengels om een plaats te veroveren. Onder de groote bladeren, die de heete zonnestralen kunnen trotseeren, groeien de varens, tevreden met gedempter licht; langs de waaierbladen der palmen heen steken de doffe, lintvormige, metaalkleurige punten der agaven; — het hooge pisangblad, door den wind tot franje gescheurd, overschaduwt met breede vlakken den zonnigen hoek. De rotangpalm kruipt omhoog, zich naar boven werkend met behulp van de puntige doornen, die zij tot een slaat tegen den boom..." Eveneens op voortreffelijke wijze schildert de schrijfster het genot van het verblijf in zoo'n Indischen tuin bij ochtendstond zoowel als 's avonds, wanneer de ondergaande zon schitterende lichteffecten tooverT. En daarna: „trekken wij ons terug uit den tuin, die nu een spookachtig aanzien krijgt, doordat de mooie kleuren en vormen steeds meer in een donker waas gehuld worden. In de voorgalerij gaan de lichten op, om ons blijven we voelen het mysterieuse van de Oostersche natuur, terwijl we ons zacht wiegen in onze schommelstoelen."

De Goudmijn.

Een bundel schetsen uit 't Indisch leven, door M. A. van Heekeren. Zeist, Jan W. Kraal Wzn.

Met ingenomenheid wordt de aandacht gevestigd op het elftal schetsen, waaruit deze bundel is samengesteld. Als wel eens gezegd wordt: aan deze soort Indische lectuur bestaat geen bepaalde behoefte, geven we dit gaarne toe, wanneer het, zooals maar al te dikwijls, betreft droge verhaaltjes, of ook gezochte romantische lectuur, die slechts weinigen kan boeien; maar waar hier een aantal schetsen worden geboden, tooneeltjes — om zoo te zeggen — zonder jacht naar effect aan de werkelijkheid ontleend en in onberispelijken stijl gesteld, daar bevelen wij deze pennevruchten van den heer Van Heekeren ten zeerste aan. Met klimmende belangstelling hebben wij althans van dezen bundel schetsen, van alle zonder uitzondering, genoten.

De Bataklanden.

Sedert Junghuhn in 1847 zijn werk over de Bataklanden in de Duitsche taal in het licht gaf, vrucht eener 2-jarige reis in dat toenmaals nog totaal onbekende gedeelte van Sumatra, is er heel wat over

de Bataks en hun land gepubliceerd, waarbij in de eerste plaats vermelding verdient de studie van J. von Brenner: Besuch bei den Kannibalen Sumatras. Erste Durchquerung der unabhängigen Batak-Lande (Würzburg, 1894), omdat deze auteur de eerste was die nà Junghuhn een samenvattend overzicht gaf van die landstreken.

Thans heeft voor de derde maal een monographie in de Duitsche taal en door een Duitscher geschreven het licht gezien, eveneens uitsluitend handelend over die Bataklanden. De volledige titel van dit boek is:

Nord-Sumatra. Bericht über eine im Auftrage der Humboldt-Stiftung der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zij Berlin in dem Jahre 1904—1906 ausgeführte Forschungsreise von Prof. Dr. Wilhelm Volz. Band 1. Die Batakländer. Mit 3 Originalkarten, 12 Tafeln, 123 Textfiguren und einer Notenbeilage. Berlin, D. Reimer.

Het werk maakt met een eersten oogopslag den indruk van degelijkheid, is dan ook niet het resultaat eener vluchtige, oppervlakkige aanschouwing van een terloops bezochte landstreek, doch vrucht van ernstige studie, en van langdurige, persoonlijke waarneming. Trouwens, de naam van Prof. Volz, — men herinnere zich zijn publicatiën in verschillende deelen van het Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap — zegt genoeg. Een bespreking van dit ruim geïllustreerd en van kaarten voorziene standaardwerk valt natuurlijk buiten ons bestek, maar dàt gelooven wij: het eenigen tijd geleden te Leiden opgerichte Bataksche Instituut moet wel jaloersch zijn, nu het op deze wijze op zijn arbeid als 't ware, ziet vooruitgeloopen door een vreemdeling!

Bandera Walanda.

Een verzoek. In het pas uitgekomen Nr. 44 van Bandera Wolanda, het Maleisch-Nederlandsche geïllustreerde tijdschrift, dat in de plaats trad der Bintang Hindia (redactie Amsteldijk 13, Amsterdam) vinden wij in extenso afgedrukt het artikel van R. Soetan Casajangan Sp., eenige weken geleden in het Koloniaal Weekblad verschenen en getiteld: Indische kinderen in Nederland. Het kan ons niet anders dan aangenaam zijn, dat de redactie van gezegd tijdschrift aan ons orgaan de noodige aandacht schenkt, onze bijdragen letterlijk overneemt zelfs, maar dan verzoeken wij tevens de bron nauwkeuriger te vermelden. Overgenomen uit „O. en W." lijkt ons een eigenaardige afkorting van „Het Koloniaal Weekblad, orgaan der Vereeniging Oost en West", en is in alle gevallen zeer onduidelijk. Wij verzoeken aan de redactie, dat zij — wanneer de gelegenheid zich weder mocht voordoen — het Koloniaal Weekblad het recht zal laten wedervaren wat het toekomt.

Al geven wij onmiddellijk toe, dat de redactie van de Bandera Wolanda volkomen te goeder trouw in deze heeft gehandeld, komt ons toch onwillekeurig in de gedachte de taktiek van een bekend groot Indisch dagblad, dat geregeld hoofdartikelen publiceerde van het Algemeen Handelsblad, daarvan melding maakte aan het slot met „A. H.", om zoodoende zijn lezers in de waan te brengen, dat een zekere A. H. de stof voor die hoofdartikelen leverde!

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 17 Nov. '09.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 16 Nov. '09.
De Sumatrabode t/m 11 Nov. '09.
De Javasche Courant Nos. 90 en 91.
Jong Indië Nos. 17 t/m 19.
De Padanger t/m 12 Nov. '09.
Ned.-Ind. Effectenblad.
Exportblad Nos. 798—799.
Ind. Mercuur, Extra-Nummer 13 Dec. '09; idem No. 50.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 143. 1
Indische Gids, December-afl.
Deutsche Kolonial Zeitung Nos. 46 t/m 49.
La Quinzaine Coloniale No. 22.
De Stem van Indië Nos. 43 t/m 45.
Weekblad van Indië Nos. 28 en 29.
Kort verslag verg. Tweede Kamer S.-G.
Vier en twintig ontwerpen voor Indisch Recht, door J. H. Carpentier Alting, Ph. Kleintjes, C. van Vollenhoven en W. A. P. F. Winckel.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 12 Nov. 1909. No. 90.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den stadsgeneesheer Dr. N. F. Lim en aan den stuurman W. C. Drijver.

Ontslagen: op verzoek de klerk E. J. C. Dammers; de leerling-opziener bij het boschwezen F. R. Brühns; de commies A. J. van Zon.

Benoemd: tot buitengewoon lid van den R. v. J. te Batavia Mr. A. C. H. Graafland; tot ass.-resid. van Madioen P. C. de Quant; van Pemalang R. W. Heaviside; van Brebes H. L. C. van Vleuten; van Banjoemas J. P. W. Houtman; tot secretaris der res. Madioen J. Ph. Petrus; tot hoofdingenieur B. O. W., J. C. Voorduin; tot commies te Bengkalis C. Reep; te Goenoengsoegih F. A. L. v. d. Smitte; tot lid van den R. v. J. te Makassar M. C. J. Zieck; te Padang Mr. J. A. J. Jansen; tot voorzitter van den landraad te Tegal Mr. J. F. Kunst; te Soemenep Mr. A. A. Galestin; te Sampang Mr. E. E. G. Joakim; te Bangkalan Mr. P. J. L. Harting; tot onderwijzer 1e kl. A. T. van der Meulen.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass.-wedono van Tjisakan, Raden Martakoesoema; de patih van Keboemen Raden Dipo Atmodjo.

Benoemd: tot patih van Keboemen Mas Wirio Atmodjo; tot lid van den landraad te Kraksaän Mas Prawiroadisastro; tot onderwijzer 3e kl. te Tjilatjap J. P. Saltzherr; tot idem 2e kl. te Tandjong Pinang H. A. van Oosten; tot leerling-opziener bij 't boschwezen I. Albinus; tot 1en klerk te Cheribon J. M. F. C. Dornseiff.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den off. van gezondheid Dr. L. J. Sieburgh.

Ontslagen: eervol als militaire commandant van Palembang de luit.-kol. der inf. J. M. Tummers.

Benoemd: tot magazijnmeester 3e kl. (2e luit.) D. Karreman; tot mil. comm. te Palembang de luit.-kol. K. E. Schütt.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf. de luit.-kol. van den gen. staf K. E. Schütt; bij den gen. staf de majoor der inf. P. A. Mollinger; naar Soerakarta de ritmeester der cavalerie H. C. de Waal.

Uit de Javasche Courant van 16 Nov. 1909. No. 91.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den hoofdcommies J. Hardeman.

Ontslagen: op verzoek eervol als advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. D. W. Stibbe.

Tijdelijk toegevoegd: aan den inspecteur voor de landelijke inkomsten J. M. Jordaan, contr. B B.

Benoemd: tot secretaris van het Dep. van Fin. Mr. G. J. Bisschop.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Padang Go Goan Tee.

Militair Departement.

Benoemd: tot plaatselijken commandant te Batavia de luit.-kol. J. M. Tummers.

Overgeplaatst: bij het 13e bat. de luit.-kol. J. L. A. de Grave; bij het 12e bat. de majoor R. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt; bij het 18e bat. de luit.-kol. R. B. M. de Wijs.

Geplaatst: bij het 7e bat. de 2e luit. G. F. V. Gosenson; te Soerabaja de idem J. G. Cabri; te Atjeh de kapt. F. Darlang.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit. T. B. Masquerier Hofland; naar het 10e bat. de 1e luit. W. V. Rhemrev; naar Soerabaja de 1e luit. S. E. P. A. van Haeften.

Geplaatst: te Makassar de off. van gezondheid 2e kl. P. J. van Santen.

Overgeplaatst: naar Sidikalang de off. v. gez. K. Faber; naar Amboina de idem K. Gjellerup; naar Tjimahi de idem T. J. Jaski; naar Posso de idem W. C. Klaassen; naar Makassar de id. F. Rikkers; naar Mr. Cornelis E. W. E. Sadee; naar Piroe T. M. H. Platte; naar Soerabaja C. ten Bosch; naar Bali L. A. Krol; naar Moeara Tebo H. P. Oosterbaan; naar Palembang E. de Waal.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e stuurman bij de gouv.-marine L. A. van Mels.

Benoemd: tot gezagvoerder der hopperbarge bij het marine-etablissement H. M. Letsch.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden

in de maand November 1909.

		Contributie.	
L. D. Petit Jr.,	Amsterdam	f 1.50	lid.
Cr. Pfeiffer, Indoloog,	„	- 1.50	„
Ph. Laoh Med. Stud.	„	- 1.50	„
Prof. Dr. M. Houtsma,	Utrecht	- 2.50	„
C. J. Verhoef,	Antwerpen	- 2.50	„
A. C. Mees, Bankier,	Rotterdam	- 5.—	don.
S. Lehmans,	Amsterdam	- 2.50	„
A. Nellensteijn,	Apeldoorn	- 1.50	„
S. C. van Musschenbroek,	Baarn	100.—	don
Mr. W. F. Haase	Breda	- 1.50	lid.
J. J. J. Dorrenboom, 1 Luit. Inf.,	Teteringen	- 2.—	„
H. Heers, gep. Luit.-Kol. Inf.	's-Gravenhage	- 2.—	„
Mr. H. Enschede	„	5.—	don.
V. C. Coster van Voorhout	„	- 5.—	„
W. R. de Greve, Oud Contr. B. B.	„	- 5.—	„
W. J Esser, Veearts N.S.	„	- 2.50	lid.
E. Constant, gep. President.	„	- 2.50	„
F. Grossens, Insp 3de kl B. O. W. N.S.	„	- 3.—	„
J. W. le Compte, Ingeneur.	„	- 2.50	„
R. P. O. D. Wijnmalen, gep. Ass. Res.	„	- 2.50	„
G. F. M. Liebert,	„	- 2.50	„
J. J. L. Heldring, Bankier,	„	- 2.50	„
C. A. Kasteleijn, Indoloog,	„	- 1.50	„
A. L. Platt, Indoloog,	„	- 1.50	„
H. C. Prins,	„	- 1.50	„
W. H. C. Scheur, Indoloog,	„	- 1.50	„
W. F. Gramser Brinkman gep. lid. weeskamer,	„	- 1.50	„
Mevr. de Wed. F. C. de Bas, geb. H. H. Bizar,	„	- 2.50	„
H. F. Kouwenberg, Vice Admiraal,	„	- 1.50	„
A. D. Versteegh,	„	- 2.50	„
L. A. van den Bergh, van Heijnenoord,	„	- 2.50	„
A. J. Hamerster, Oud Kolonel,	„	- 2.50	„
E. L. E. van Dantzig, Dir. Uitg. v. d. Hofstad,	„	- 2.00	„
H. Pflüghöupst, Indoloog,	„	- 1.50	„
Mevr. L. Roode, geb. Gelpke,	„	- 1.50	„
L. Hannema,	„	- 5.—	don.
H. J. D. Veen, Indoloog	Haarlem,	- 1.50	lid
N. Beets, Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
J. W. Oliebrander,	„	- 1.50	„
H. Schokker, Maj. Inf. O.I.L.	Heemstede,	- 1.50	„
Dr H. H. Juynboll Dir. Rijks Museum	Leiden	- 1.50	„
C. L. van der Bel Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
G. Brnie	„	- 2.50	„
W. A. v. d. Capellen	„	- 1.50	„
W. de Clercq Cand. Jur	„	- 1.50	„
H. G. Gunning Cand Ind. Amb.	„	- 2.50	„
H. A. Idema Jur. Stud.	„	- 1.50	„
J. Jongejans Cand. Ind. Amb.	„	- 2.—	„
K. H. Korff Jr. Ind. Stud.	„	- 2.50	„
J. A. Lammers Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
Alph. Marinus Stud. Jur.	„	- 7.50	don.
A. J. Spits Can. Ind. Amb.	„	- 1.50	lid.
A. C. van der Velden Cand. Ind, Amb.	„	- 1.50	„
W. van der Worff	„	- 1.50	„
C. O. van der Plas Ind. Stud.	„	- 1.50	„
B. J. O. Schrieke Ind. Litt. Stunie	„	- 1.50	„
L. Vogler Cand. Ind. Amb.	„	- 1.50	„
Dr. W. Burck	„	- 2.50	„
J. J. Weijs	„	- 2.—	„
Mr. J. Godding	„	- 2.50	„
Dr. M. Abricht,	„	- 2.50	lid
H. J. Tromp de Haas,	Nijmegen	- 1.50	„
W. Taat, 1 Luit. Inf O. I. L.	Rotterdam.	- 1.50	„
J. van Aalen, Cand, ind. ambt.	„	- 2.—	„
J. E. Boulonois	„	- 2.—	„
J. H. A. Logeman	„	- 2.—	„
P. C. Th. Leus, Off. v. gez. W. I. L.,	Utrecht	- 2.50	„
C. E. van der Zijl, Ind. Landbouwkundige	Soebang (Krawang)	- 2.50	„
Dr. K. W. Montijn,	Vlaardingen	- 2.50	„
J. Baidenman, Magm. S.-Spoorwegen N.-I. Weltevreden		- 2.50	„
Mr. Dr. H. E. Klein, Voorz. Landraad N.-I.	Zalk bij Hattem	- 2.—	„
Mej. J. Hartevelt,	Zutphen	- 1.50	„
Redactie van „Het Volk"	Amsterdam	- 1.50	Abn.
H. Duursma. gep. Apoth.	Bloemendaal	- 2.50	lid.
L. Hannema.	's-Gravenhage.	- 5.—	don
Technisch Bureau Leon Delher	„	- 2.—	lid.
W. J. Krijgsman gep. O.I. ambt.	Haarlem	- 1.50	„
H. Schokker	Heemstede	- 1.50	„
B. B. Faber Cand. Ind. ambt.	Leiden	- 1.50	„
H. J. Trampe Haas	Nijmegen	- 1,50	„

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Opgave van passagiers van het s.s. „Rindjani", commandant T. Bakker, van Batavia 11 November 1909, te Marseille 4 December 1809.

J. F. A. van Bruggen; G. F. Enger Sr.; Mej. Ch. Enger; O. C. Eschauzier; E. A. de Groot met echtgenoote en 4 kinderen; M. H. Hafter met echtgenoote en 1 kind; K. C. Jaski met echtgenoote; W. A. Kuipers met echtgenoote; J. Leyds; N. F. Lim met echtgenoote; Mr. D. Mounier; A. H. van der Mersch; W. F. van der Waarden; W. van Wely; L. A. van der Stok en echtgenoote; W. Cranswick Noad en echtgenoote; Th. Eity; Professor Dr. W. Rosthert; F. H. van Schagen; P. Grammel; Ds. P. Krul met echtgenoote; C. J. Bakker; A. S. van Tienhoven; Jongeheer J. van Ingen; C. J. Soutendam; R. Budel; J. B. M. Moritz; H. Voorn; H. S. J. Wouters; P. Zoetmulder; van Steijn; Ph. A. Theuvenet en echtgenoote.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem IV", gezagvoerder P. C. van der Graaf, van Amsterdam naar West-Indië op den 10 December.

F. P. V. Killinger; K. Reichel; B. L. van Albeda; Mevr. C. Killinger; H. A. Kooistra en echtgenoote; P. Houtkooper; 1 onderofficier en 24 marineschepelingen.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem III", gezagvoerder J. Aarents, van West-Indië naar Amsterdam.

P. Cassart, te Havre ontscheept; R. F. Altendorf; M. Leyten; A. Kreté; H. D. Kruijs; K. Schut; J. P. van Kessel; H. J. Bendel.

Magazijn „Het Anker", 49 Veenestraat 27 Heulstraat Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag Prijsopgaaf en Zichtzending.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur: J. WILDEMAN.

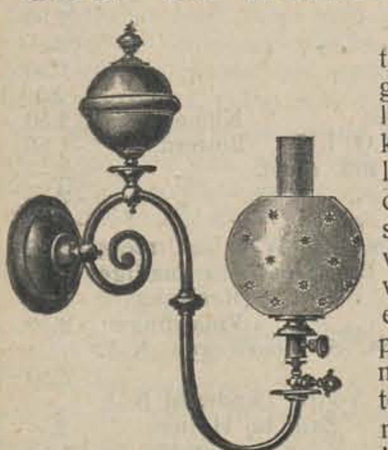
KERSTBROOD

Zeer fijn van smaak.

Electrische Bakkerij CARELS

PIET HEINSTRAAT 66 - TELEPHOON 6286 - NOORDEINDE 21

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

VACANT

FIRMA OFFERHAUS & DE WAARD.

(Apoth. ass. N. W.)

Magazijn van Verband- en Ziekenverplegings-Artikelen.
BINNEN- EN BUITENLANDSCHE GENEESMIDDELEN ENZ.
DEPÔT VAN SUEZTHEE.
Geneeskrachtige Wateren & Eau de Colognes.
Copernicusplein 16 hoek Valkenboschlaan,
Telefoon 4353. **DEN HAAG.**
OBAT OOM JAN tegen verkoudheid.

VACANT

VACANT.

EXPORT

:: WEEKBLAD ::
TOT BEVORDERING DER BELANGEN VAN DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT.

Abonnement per jaar:

Nederland . . . . . f 2.50.
Ned-Indië . . . . . f 3.50.
Proefnummers 25 cents.

Uitgave:
STEENMEIJER & Co.,
AMSTERDAM.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.
CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
Succes bijna altijd zeker.